

EPISTOLARI ENTORN A UNA TESI LUL·LIANA

En la renglera de fervents lullistes mallorquins del segle desset figura el doctor Sebastià Riera prevere. Nat a Manacor, passà la seva infantesa a la Ciutat de Mallorca per començar els estudis eclesiàstics en el Col·legi de Nostra Dona de la Sapiència a on s'inicià a més en la ciència exposada per Ramon Llull. Fou home de gran saber, sobretot en la disciplina filosòfica, que estudià com a deixeble del savi jesuïta P. Pere Juan Marimon, i pel seu valer obtingué per concurs, el 15 de setembre de 1656, una de les càtedres de Ramon Llull, dita de prima, en el nostre Estudi General.¹ Publicà unes conclusions lul·lianes que foren denunciades per la Inquisició i per aquest motiu va passar a la Cort per defensar la seva tesi davant el Suprem Tribunal del Sant ofici. Durant l'estada a Madrid obtingué el títol de capellà d'honor de Felip IV, i el 15 de setembre de 1666 el benefici d'una prepositura a Menorca. Més tard el bisbe de Mallorca Don Bernad Cotoner li conferí la Vicaria General a aquella illa, éssent des de aquest càrrec un fervent defensor de les inmutitats del clergat. Carregat d'anys i honors va morir a Ciutadella en el mes de mars de 1695.²

El contingut de l'epistolari que publicam ens permet de conèixer les vicissituds de la tesi del doctor Riera, episodi gairebé desconegut dins la Història del Lul·lisme; cal fer avinent d'altre banda, que el franciscà P. fr. Francesc Marsal cuidà de provar, en el pròleg del seu llibre *Ars brevis...*, que el fonament de dites conclusions no era per cap estil censurable.

* * *

El doctor Sebastià Riera havia fetes imprimir unes de les tantes conclusions lul·lianes per ell exposades en la càtedra a sos deixebles,

¹ Arxiu Històric de Mallorca: *Extraordinaris de Jurats 1654 a 1656*.

² SEBASTIÁN VIVES: *Episcopologio de la Santa Iglesia de Menorca*. Ciutadella, 1903, p. 128.

i pensava defensar-les públicament i amb tota solemnitat de no haver estat prohibides per la Inquisició i trameses al Suprem Tribunal del Sant Ofici. Els magnífics Jurats de la «Ciutat de Mallorca» considerant ésser en perjudici de l'ensenyança i doctrina del benaventurat Ramon Lull la suspensió d'aquelles conclusions, tremeteren còpia dels sis punts que contenia la tesi del doctor Riera a les autoritats eclesiàstiques i convents de la Ciutat per tal que donassen son parer i diguessen si ere «conforme la doctrina que en llibres ensenya nostron mallorquí el beato màrtir Ramon Lull».³ Totes les contestes foren que les conclusions estaven fonamentades en la doctrina lul·liana, però com la darrera paraula sobre les mateixes l'havia de donar l'alt Tribunal de la Inquisició, cregué convenient el doctor Riera passar a la Cort a fi de poder resoldre amb més prontitud i facilitat les objeccions que's presentassin i a tal fi obtingué el 26 de juny de 1662, del Gran i General Consell autorització per nomenar el substitut en la càtedra i una subvenció de 370 escuts «provehits en Madrid cada any per temps de dos anys y no més».⁴ Abans d'embarcar, rebé el doctor Riera dels mateixos Jurats lletres de recomenació per l'Inquisidor General i pel senyor Antoni Pascual Martorell, síndic de Mallorca a la Cort.⁵

En cartes datades a Madrid el 21 de març i 11 d'abril de 1663, el doctor Riera dóna compte als Jurats que l'Inquisidor General don Gonzal Bravo li havia participat que s'estudiava el defensori de les seves conclusions que havia presentat al Tribunal: igualment els assabentava de les entrevistes sostingudes amb altres membres de la Inquisició, i insinua als Jurats la conveniència de que el Rei o el Consell d'Aragó interposin la seva influència prop de l'Inquisidor General perquè cuitosament es donàs sortida a l'afer.⁶

Després d'un any de sostenir el doctor Riera controvèrsies amb el Sant Ofici i haver presentat diferents defenses a favor de les seves susdites conclusions, va saber confidencialment que la Junta de Qualificadors del 8 d'octubre 1663 havia emès vot favorable. Mancava però encara la sentència definitiva, i si bé de moment el doctor Riera

³ Les conclusions i dictamen donat pel Convent de Sant Francesc es poden veure en l'Apèndix que segueix.

⁴ Arxiu Hist. de Mall. *Actes del Gran i General Consell*.

⁵ Cartes n.º 1 i 2.

⁶ Cartes n.º 3 i 4.

confiava que es donaria aviat sortida al seu afer, prompte va veure que la cosa anava per llarg, puix el Sant Ofici considerava que la causa que tenia entre mans era d'importància, per tocar matèries de religió i haver-se de qualificar amb autoritat apostòlica la doctrina lul·liana; per aquest motiu els membres del tribunal, abans de sentenciar, volien examinar a fons tant les apologies com les contres fetes entorn de la ciència del benaventurat Ramon Llull. A l'entretant la causa seguia son camí, si bé no amb la rapidesa que era de desitjar; de totes les vicissituds ocorregudes fins aleshores en posa en coneixement als Jurats amb carta datada el 4 de juny de 1664 i els diu a més que la tardança en definir-se la qüestió serà pel bon profit de la causa lul·liana per què «de doscens anys a la nostra par la doctrina del Beat Ramon Llull no haura alcansat tant en son favor».⁷

Mestrestant els dos anys de protecció oficial dispensada al doctor Riera havien finit. Demanà aleshores, per mediació de son apoderat el Dr. Antoni Homar, rector de Sant Jaume, una nova ajuda i el 14 d'octubre de 1664 «fonch diffinit i determinat per mes de dos tereseras parts del dit Gran i General Consell ab vot i parer de que se li prorrogas lo dit temps a vuit mesos ab lo mateix salari».⁸

En el transcurs de la nova pròrroga s'esdevengué que el Suprem Consell de la Inquisició fallà la causa de les conclusions lul·lianes, i en saber-ho confidencialment el doctor Riera donà avís als Jurats «de que te noticies se ha enviat a Mallorca la sentència o decret» i els prega que n'hi tremeten còpia, cosa que no varen poder fer per no haver-se rebuda.⁹ Quan el doctor Riera conegué el contingut de la sentència i que aquesta no era conforme a les seves conclusions va presentar demanda d'apel·lació.

La prosecució de la causa en la nova etapa d'apel·lació quedà paralitzada quan finiren les vuit mesades addicionals de salari. Per altra part no es contava amb mitjans per sostenir un advocat que cuidàs de la seva tramitació. Malgrat el contratemps econòmic es comptava amb el beneplàcit del Rei i del Consell d'Aragó, què informats de l'estat de la qüestió desitjaven que's passàs envant, per considerar a Ramon Llull una honra per la Corona d'Aragó. Per això el Monarca escrigué al Virrei de Mallorca que fes a saber als Jurats que son desig

⁷ Carta n.º 5.

⁸ *Actes del Gran i General Consell.*

⁹ Carta n.º 6.

era que es perllongàs l'ajuda al doctor Riera,¹⁰ i si bé de moment el Gran i General Consell no fou de parer de donar més diners per «haver gastat ja més de mil y cinchcentes lliures en dita causa», davant la intercessió reial acordà el 27 de maig de 1666, «de que se li porroque lo termini a mig any més ab lo matex salari y que se escrigue a sa Real Magestad las rahons per les quals es troba el Regne impossibilitat de acudir a mes gastos del que té obligació y que tingue per bé que passat lo mig any cesse la dita contribucio de son salari».¹¹

Quin fou el resultat definitiu de la causa de les conclusions lul·lianes del doctor Sebastià Riera? No ho sabem. Tal vegada, finit el mig any de pròrroga concedit pel Gran i General Consell, degué quedar estancada la qüestió, i per la manca de protecció oficial no fou possible proseguir-la fins a obtenir de l'Alt Tribunal de la Inquisició una sentència que, al aprovar les conclusions del doctor Riera, hagués confirmada, una vegada més, la doctrina lul·liana.

* * *

Part de l'epistolari sorgit entorn d'aquest episodi de la història del lul·lisme es conserva a l'Arxiu Històric de Mallorca; el reste s'ha perdut o potser encara es podrà trobar un dia o altre.

Les cartes n.º 1, 2, 6 i 9 estan registrades en el llibre de *Lletres Missives* dels anys de 1660 a 1669; les n.º 3, 4 i 5 es troben en un lligall de cartes dirigides als Jurats; finalmente les n.º 7 i 8 estan preses del llibre d'*Actes del Gran i General Consell* de 1664 a 1670.

JOAN MUNTANER

¹⁰ Cartes n.º 7 i 8.

¹¹ *Actes del Gran i General Consell*.

EPISTOLARI

I

Illmo. Señor: Al venerable martir y Doctor Illuminado Raymundo Lullio veneramos en esta Ciudad, como illustre y esclarecido hijo, gloria y honra deste Reyno, donde tenemos fundadas y se leen catredas de su admirable doctrina con toda satisfacción y merito de letras como tambien en nuestras Universidades de la Europa, procurando nosotros por la obligacion de nuestros officios y la devocion de todo el Reyno promover su causa en Roma assi de su canonizacion como de toda su dectrina, aunque en el spurgatorio del Sancto Tribunal no se halla notada de dissonante ni borrada cosa alguna. Y porque el Doctor Sebastian Riera, cathedratico de prima de la Universidad deste Reyno en la doctrina lulliana passa a essa Corte a constituirse en el Sancto Tribunal y V. S. Illma. a defender algunas proposiciones deste venerable e insigne Doctor, cuya doctrina suele padecer en las escuelas emulaciones y al presente la tiene muy grande, suplicamos a V. S. Illma. sea servido de honrar el dicho doctor Sebastian Riera en todo lo que fuere posible y favorecer la doctrina del venerable martir Raymundo pues en esto consiste el credito y consuelo desta Universidad y Reyno, y en defensa de cosa tan preciosa hemos determinado embiarle esperando con sus letras dara entera satisfacion al Sancto Tribunal de la probabilidad de dichas provisiones y que V. S. Illma. embiara el consuelo a este Reyno, que se aguarda con ver permitidas la defensa de dichas conclusiones. Guarde Vios a V. S. Illma. muchos años como deseamos. Mallorca y agosto a 5 de 1662.

II

Sr. Antonio Pasqual Martorell: Admirable es la devocion que tiene este Reyno al Beato Illuminado Dr. y martir Raymondo Llull, y es su doctrina muy acceptada y que causa extraordinario fruto en Mallorca, teniendo la Universidad catredas fundadas a su costa en el Estudio General y occupala de prima el Dr. Sebastian Riera presbitero, y como esta doctrina esta tan introducida y que esfuerça mucho el mis-

terio de la purissima Concepcion en que ha havido siempre algunos pareceres de contraria opinion, no ha faltado quien se haya opuesto a unas conclusiones que imprimio el Dr. Riera dirigidas a la doctrina del Beato Ramon acusandolas al Tribunal de la Inquisicion por suspectas de que hizo aprehencion y se puso impedimento al defendellas, y como la Universidad en varias ocasiones por resoluciones del Grande y General Consejo tenga embiado syndicos en Roma a solicitar su canonizacion y aprobacion de la Doctrina en que nunca se havia opuesto otro impedimento y se precisa de patrocinarlo, por no haverse declarado aqui sobre dichas conclusiones, antes bien a respuesto el Sr. Inquisidor que estan remitidas ahi al Tribunal de la Suprema Inquisicion, se ha representado al Grande y General Consejo este negocio en que se resolvió embiar al dicho Dr. Riera como interesado en la materia a defender su opinion y la doctrina ante el señor Inquisidor Mayor estando primero certificados por los prelados de las religiones de ser las conclusiones textuales del Beato Ramon y como interesa tanto en este successo el consuelo del Reyno por la mucha devocion al Santo y obligacion por ser natural paga la Universidad la costa del dicho Dr. Riera, y ha aparecido advertir y encarecer a V. M. se sirva asistir y ayudar en todo lo que fuere menester al dicho Dr. Riera assi en memoriales como en cualquier otros negocios concernientes al buen successo en nombre del Reyno que le sera muy agradecido del y se le pagara el Sancto con aumentos superiores, de todo lo informara mejor el dicho Dr. Riera que le enseñara una que trahe para el Sr. Inquisidor Mayor. V. S. le assista en todo y en todos los tribunales que fuere necesario no olvidandose de solicitar la jornada del Sr. Obispo. Guarde Dios a V. M. Mallorca, agosto a los 5 de 1662.

III

Muy Illtres. Mag^{cos} Señores Jurados: Con otras tengo escrito a V. S. de como el Inquisidor don Gonzalo Bravo me ha dicho que ya estaban en el examen del defensorio que los presente y que ya se estava mirando y por otras vias he sabido que dentro la quaresma se han tenido, aunque no fuese en uso, dos juntas de calificadores todo por abreviar mi despatxo, espero que despues de Pasqua cuando las ocupaciones de los sermones del todo se mirara, confio que mediante la intervencion de nuestro Santo martir Raymundo saldremos con triunfo. Dios lo haga como puede. Amen. De todo no dexare de dar

aviso a V. S. como devo implorando en mis sacrificios premie el Cielo lo mucho que trabajan V. S. en exsalsar nuestra Universidad Luliana y los de auxilios para pasar adelante tan buenos deseos y vida para ver el fin y Dios me los guarde como este su capellan tiene menester. Madrid y marzo a los 21 de 1663.

Capellan de V. S.

q. s. b. m.

Dor. Sebastian Riera.

IV

Muy Illtres. y Mag.^{cos} señores Jurados: Con otras tengo dado aviso a V. S. del estado de la Causa como el Inquisidor presidente en la Junta de los theologos y el secretario me han dicho que ya se mirava y pensando que se estava en ello visite con mayor cuidado y frecuencia a los padres calificadores y algunos que dan muestras del gusto de la brevedad de mi negocio me han dicho que la junta de calificadores no se havia hasta hoy hablado de tal materia, puede ser que se haya dado a mirar el defensorio a alguno en particular y que desta suerte sea todo verdad. Salvo el parecer de V. S. juzgaria ser bien otra vez solicite el Inquisidor de Mallorca porque no he podido saber si ha escrito y demas que no veo el efecto y tambien juzgo seria de conveniencia embiarme carta por su Magestad o por el Consejo de Aragon porque estos señores pueden con fundamento embiar recaudos al Sor. Inquisidor General a cerca la brevedad deste despacho y hablando desta materia con el señor Vicecanciller me dijo que mucho tardavan estos señores en el examen desta materia. Con el agente del Reyno voy disponiendo el alcansar las cartas de Su Magestad que V. S. pide. Espero se alcansaran como V. S. desea, cuyas personas guarde Dios para cuydar tengan premio en este Reyno las letras y en todo vean el buen fin de tan sanctos y utiles deseos. Madrid y abril a los 11 de 1663.

Capellan de V. S.

q. s. m. b.

Dor. Sebastian Riera.

(Continuarà)